

Kompetenciamérés a fővárosban 2005

(elemzés)

1. Előzmények

Az alábbiakban a „Kompetenciamérés a fővárosban 2005” c. beszámolóval kapcsolatos észrevételeimet foglalom össze.

A beszámoló a fővárosi iskolák körében 2005-ben végzett teljes körű (minden iskolát érintő) kompetenciamérés eredményeit és értékelését tartalmazza. (A beszámolóra a továbbiakban [0]-val, az egyéb megjegyzésekre, javaslatokra sima zárójellel – pl. (3) módon – hivatkozom.) Ennek az írásnak a célja a [0] anyag tartalmának rövid összefoglalása abból a szempontból, hogy esetleg minek érdemes

- elhangzania a tanév végi értekezleten, illetve
- a tanári faliújságra kerülni.

Egyrészt tehát összegzem az iskolánkra vonatkozó eredményeket; másrészt kigyűjtök a fővárosi iskolákkal kapcsolatban néhány olyan érdekességet, ami általános érdeklődésre tarthat számot.

2. A mérés körülményei:

Ha jól emlékszem, a fővárosi mérésben a jelenlegi 11. évfolyam tanulóink vettek részt, akkor még mint 10. osztályos diákok. A felmérésen egy korábbi országos kompetenciamérés 10. évfolyamos anyagát írták meg, a javítást az iskolák végezték, s csak az eredményeket küldtük tovább. *((1) Esetleg kérhetnénk, hogy az ilyen típusú beszámolók esetén legalább néhány emlékeztető mondatot írjanak a szerzők a felmérés körülményeiről. Mi volt a felmérés pontos dátuma, hogyan történt a mintaválasztás (az adott évfolyam minden tanulója szerepelt a mérésen, vagy csak évfolyamonként a kiválasztottak) stb. Egyrészt nem biztos, hogy egy év (vagy évek) távlatából erre emlékezni fogunk; másrészt az előző évben mi is több FPI-felmérésben vettünk részt.)* A mérés a **szövegértés** és a **matematikai gondolkodás** vizsgálatára terjedt ki, az elemzés szempontjai:

1. Iskolatípusok szerinti teljesítmények;
2. ezek összehasonlítása;
3. a tudásszintek szerinti megoszlás;
4. a Hozzáadott Pedagógiai Érték.

3. Az iskolánk eredménye (kompetencia szintek):

3.1. táblázat:

Szövegértés kompetencia szint	Matematika kompetencia szint
704	687

Az eredményeket központilag standardizálták: a mérés átlaga tehát 500, a szórása 100. Ez azt jelenti, hogy a kompetencia szint **relatív mérőszám**: a fővárosban tanuló átlagos gyerekek 500 pont teljesítményt produkált, s az átlagnál egy szórásnyival jobb gyerekek teljesítménye 600 pont körüli.

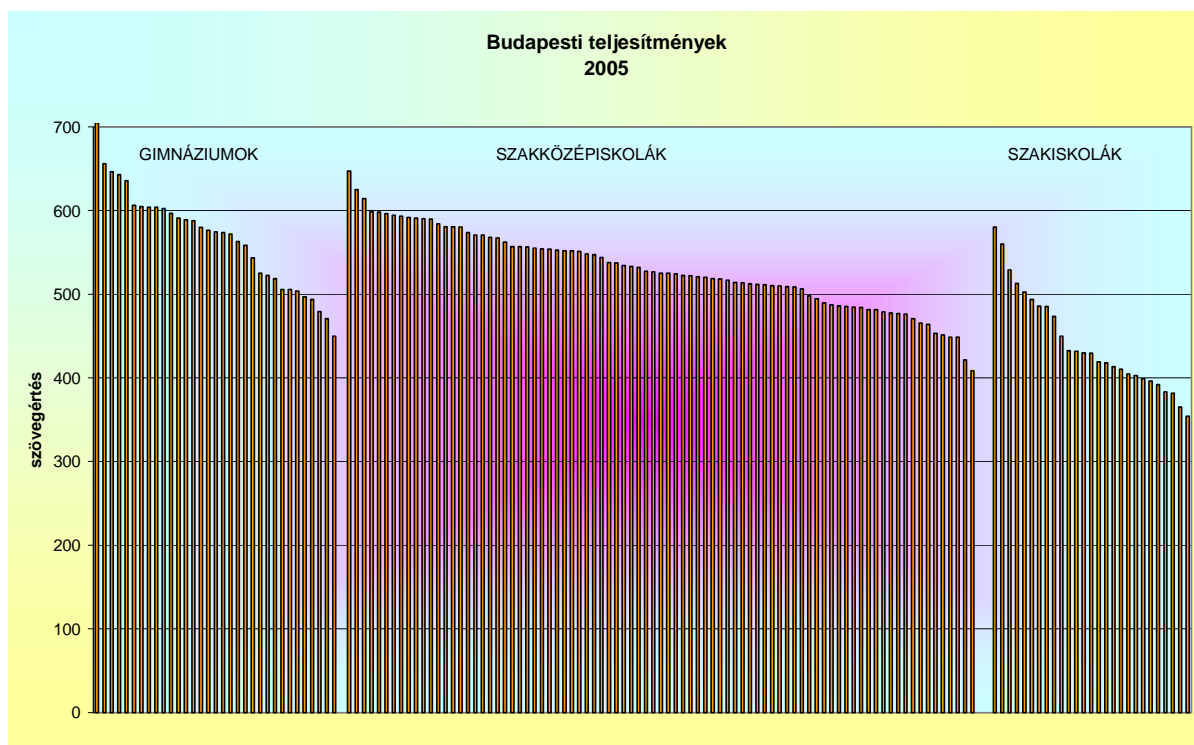
Az eredmények rendkívül jók, a közel 2 szórásnyi érték igen magas (bármilyen adathalmazban a felső 1%-ot jelenti). Körülbelül ugyanekkora értékeket kaptunk a 3. országos kompetenciamérés eredményeképpen az idén végzett évfolyamainkra is (amikor még csak 10. osztályosok voltak), csak a két műveltségterület szerepcseréjével. Tehát ezen az évfolyamon a fővárosi iskolákkal szemben matematikából csökkent, szövegértésből nőtt az országos átlaghoz viszonyított teljesítmény-különbségünk.

4. Az iskolatípusok bontásában az egyes iskolák eredményei:

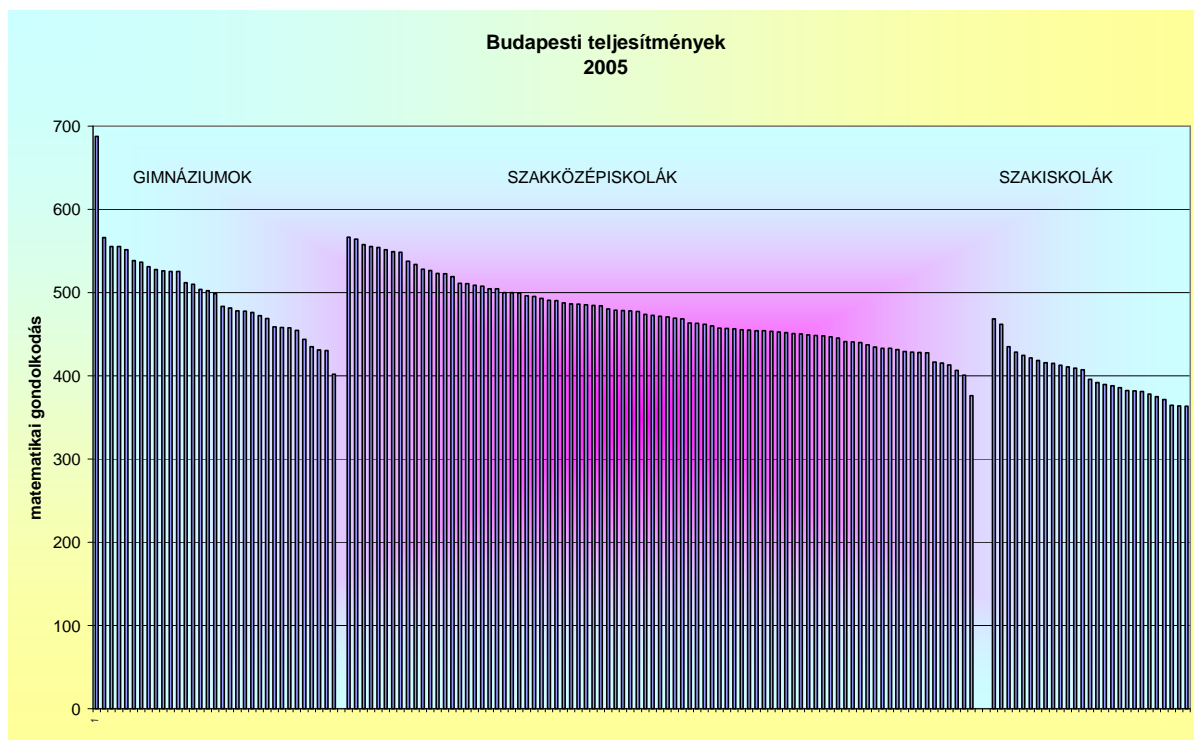
Abszolút értékben mindkét műveltségterületen iskolánk lett az első helyezett; szövegértésben kb. fél, matematikában pedig több, mint 1 szórásnyi különbséggel (4.1, 4.2. ábrák). Néhány érdekesség:

- Meglepő, de szövegértésből néhány szakiskola kiváló eredményt ért el.
- „Azok a szakiskolások tehát, akik képtelenek a populáció átlagának megfelelő teljesítmény elérésére a matematikai gondolkodás területén, a szövegértésnél egyes esetekben messze afölött teljesítenek. Éspedig nem csupán egyes diákok (ami könnyen magyarázható lenne), hanem egész iskolák! [0]”
- A gimnáziumok és szakközépiskolák eredményei szövegértésből kb. ugyanakkora teljesítmény-tartományban helyezkednek el; talán a szakközépiskolák teljesítménye még egyenletesebb is.
- A gimnáziumok és szakközépiskolák matematika „élmezőnye” (500 pont feletti iskolák) hasonló (minket kihagyva ugyanannyi iskola, azonos teljesítményekkel), sőt talán egy picit magasabbak a szakközépiskolai élmezőny-eredmények.

4.1. ábra: Budapesti teljesítmények 2005. Szövegértés

4.2. ábra: Budapesti teljesítmények 2005. Matematika

Problémák a fenti grafikonokkal:

(2) *Nem világos, hogy mitől függ az, hogy egy iskolát reprezentáló oszlop barna vagy fekete színű. (Nem látom a rendszert a színezésben.)*

(3) *A hitelességhez például ellenőrizhetnénk, hogy - ha jól számolom - valóban 33 gimnázium fővárosi fenntartású-e.*

(4) *Valami baj van a matematika-grafikkal. Az 500 pont teljesítmény az átlagos tanuló teljesítménye; kb. azt várnánk, hogy 500 pont alatt és felett ugyanannyi tanuló (nagyjából ugyanannyi iskola) helyezkedik el. Erről szó sincs; kb. fél szórássnyival (50 ponttal) magasabban van az átlagos 500-as szint.*

5. A Hozzáadott Pedagógiai Érték (HPÉ) eredmények:

Egymás utáni években (2003, 2004, 2005) került sor a fővárosi kompetenciamérésekre, de a harmadik méréskor elmaradt a Hozott Érték Indexek (HÉI) vizsgálata. Így általában az előző két év adatainak átlagát vették az elemzők.

A HÉI a tanuló szocio-kulturális környezetére jellemző mutató. Ez a háttérváltozók segítségével határozható meg, s ebből kiszámítható a tanulók *várható tudásszintje*. A mutató **relatív**, tehát értékét az összes tanuló teljesítménye határozza meg. Ugyanabban az iskolában évfolyamonként eltérő lehet; azonos évfolyamon természetesen ugyanaz a HÉI érték szövegértésből és matematikából, de a várható teljesítmények eltérhetnek.

A tényleges és a várható teljesítmény különbsége a HPÉ, amely tehát az iskolában folyó pedagógiai-szakmai munkára jellemző. Az eredményeink:

Szövegértés számított HPÉ	Matematika számított HPÉ
105	91

Ebből - visszamenőleg - kiszámíthatjuk a tanulóink várható teljesítményét, amelyet a HÉI alapján számítottak:

Szövegértés várható teljesítmény	Matematika várható teljesítmény
599	596

Vagyis a családi háttér, az anyagi javak, a tanulói motiváltság stb. alapján tanulóink kb. 600 pont körüli eredményre „hivatottak”; ehhez tevődik hozzá szövegértésből több mint 100, matematikából pedig ≈ 90 „pedagógiai többletpont”.

Ezek ismét nagyon jó eredmények. Idézetek [0]-ból:

„Három szakközépiskolában és két szakiskolában is –100 pont alatt volt a matematikai gondolkodás esetében a Hozzáadott Pedagógiai Érték ... Ugyanakkor a matematikai gondolkodás esetében 100 pont fölötti HPÉ egyáltalán nem fordult elő, és már a +50 pontot is csupán négy iskola teljesítménye haladta meg: két gimnáziumé, egy szakközépiskoláé és egy szakiskoláé. *A korábbi évekhez hasonlóan 2005-ben is a legmagasabb HPÉ érték éppen arra a gimnáziumra volt jellemző, amely egyben a legjobban teljesítő iskolának bizonyult.* Ez azért figyelemre méltó, mert számos magas teljesítményt elérő iskola valójában nem, vagy csak kis mértékben növeli tanulóinak képességeit, sokkal inkább „meglovagolja” a jó családi körülményekkel rendelkező diákok eleve magasabb teljesítményeit. A legjobb teljesítményt nyújtó budapesti középiskola ezzel szemben, az átlagot kétségtelenül meghaladó szocio-kulturális háttérhez hozátette a maga egyedülállóan magas Hozzáadott Pedagógiai Értékét, így tanulói nem csupán a legjobb teljesítményt nyújtották, de még a közvetlenül utánuk következőkkel szemben is behozhatatlannak tűnik az előnyük. ... az iskolában folyó pedagógiai munka révén a legjobb adottságokhoz is lehet jelentős mértékben hozzátenni pótlólagos tudást, ...”

Problémák a HPÉ mutatóval kapcsolatban:

(5) *Egyáltalán nem emlékszem a 2003-as és 2004-es teljes körű fővárosi kompetenciamérésre (biztosan nem én szerveztem).*

Az adatok értelmezésekor bizonytalansági tényező, hogy a felméréseket és a tanulói tesztek javítását és értékelését is maguk az iskolák végezték, így a körülmények nem szükségképpen voltak egységesek. (6) *Talán javasolhatjuk a szaktanácsadók vagy a vezető tanárok részéről a mérés közbeni felügyeletet, hasonlóan az országos méréshez; bár ez utóbbit csak úgy vállalhatjuk, ha a többi iskola vezető tanára is részt vesz benne (tehát nemcsak Fazekas tanári tevékenység lenne az ellenőrzés).*

(7) *Esetleg a dolgozatok javításában is segíthetünk, de ezzel vigyázni kell, önmagában is óriási munka.*

6. A beszámoló további részei:

További érdekes fejtegetések olvashatók [0]-ban. Pl. iskolatípusok szerinti teljesítmény-összehasonlítás 2005-ben; ugyanez időbeli változásának a vizsgálata 2003-2005. között; kis, közepes és nagy gimnáziumok teljesítményének a vizsgálata; a Hozzáadott Pedagógiai Érték elemzések; valamint a tudásszintek szerinti megoszlás 2005-ben.

Ez utóbbi úgy történik, hogy a kitűzött feladatok és a tantervi követelmények ismeretében **előre meghatározzák** a 0-4 teljesítményszinteket (ami kb. megfelel az 1-5 érdemjegyre történő teljesítésnek), s az elért szint alapján osztályozzák az iskolákat. Egy érdekesség: volt egy olyan gimnázium, amelynek a tanulói a 0. szinten teljesítettek. Egy idézet [0]-ból, a gimnáziumokra vonatkoztatva:

„Jóval lehangolóbb kép bontakozik ki, ha a matematikai gondolkodást nézzük, s nem csupán azért, mert ott átlagosan is romlottak a teljesítmények. Az 1. szinten vagy az alatt teljesítő közel 28%-nyi gimnazistáról ugyanazt mondhatjuk el, mint szakközépiskolás társaikról: legkésőbb negyedik év végén ők is, de tanáraik és vizsgáztatóik is nehéz helyzetben lesznek, amíg valamiféle kompromisszum eredményeként többségük mégis csak leteszi legalább a közép szintű érettségit matematikából is. Bizonyítványt bizonyára lehet szerezni, de olyan tudást, amelynek birtokában a továbbtanulás legalább elvben lehetséges volna, aligha. Különösen nehéz lesz az érettségi azokban a gimnáziumokban, ahol a teljesen leszakadók aránya 50% fölötti. Ugyanakkor vannak olyan gimnáziumok is, ahol ennyire gyenge tanulók egyáltalán nincsenek.”

A szerzők nyilván helyesen látják, hogy kompromisszumra van szükség; s ez a kompromisszum a középszintű érettségi vizsga *alacsony színvonal*a.

7. A beszámoló további sorsa:

Nyilván a 19 oldalas beszámolót nem lehet kitenni a faliújságra. Esetleg:

- ez az írás odaadható a matematika és a magyar munkaközösség vezetőjének;
- kirakható a néhány fenti táblázat és grafikon, valamint a beszámoló további grafikonjai is;
- kiírhatjuk, hogy ez a beszámoló megjelent, az érdeklődők elolvashatják.

(8) *Javaslom, hogy nyissunk a honlapunkon egy mérés-értékeléssel kapcsolatos portált, s ott megjelentethetnénk ezt a beszámolót, valamint a korábbi és következő mérések anyagát és elemzéseit is.*

8. Záró megjegyzések:

Megjegyzem, hogy a beszámoló kifejezetten érdekes; feltétlenül jó lenne, ha minél többen el szeretnék és el tudnák olvasni. (Már csak azért is, hogy általános és árnyalt képet kapjunk a szűkebb környezetünk, a fővárosi iskolák munkájáról.)

Általában igen kedvező kép alakult ki az iskolánkról. Ezt jól mutatja a szövegértés eredményünket méltató alábbi idézet is:

„Sajátos paradoxon, hogy a két teljesítményrangsort összehasonlítva azt tapasztaljuk, hogy a legjobb gimnázium nem annyira a matematika, hanem sokkal inkább a szövegértési képesség területén magasodik a többiek fölé, pedig képzési sajátosságait és hagyományait ismerve, épp az ellenkezőjét várnánk.”

(Persze szakmailag nem szabad a szövegértés 704 és a matematika 687 pontos eredményét összehasonlítani, hiszen ezek **relatív** mutatók. De az idézet jól mutatja, hogy a szerzők is látják, milyen óriási és mennyire hatékony munka folyik az iskolánkban; valamint a körülírásból az is kiolvasható, hogy úgy gondolják, minden olvasó tudja, melyik iskoláról van szó.)

(9) Ha ezt az elemzést is feltesszük az internetre, akkor kicsit át kell dolgozni; ebben a formában inkább csak iskolán belül olvasható.